

ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНІ ОПЕРАЦІЇ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Волченко Н. В., к.е.н., доцент

Сумський національний аграрний університет

Глобалізаційні процеси та інтеграційні наміри держав сьогодні як ніколи раніше, набрали значних обертів по всьому світу. Дані процеси характеризують умови, в яких змушені функціонувати всі господарства та світова торговельна мережа. Ізоляція для підприємств, регіонів, держав, інтеграційних об'єднань є неприпустимою для сучасного стану світового господарства, адже власними силами протистояти поточним загрозам майже неможливо. Імплементация умов угоди України з ЄС про створення зони вільної торгівлі і попередні зусилля держави щодо прискорення реалізації інтеграційних прагнень свідчать про необхідність даних процесів в сфері захисту національних інтересів держави. Національні підприємства отримали можливість приваблювати значні обсяги іноземних інвестицій внаслідок вступу до Світової організації торгівлі. До того ж, доступними стали провідні світові ринки збуту, зменшилися випадки недобросовісної конкуренції (відповідно, вдалося уникати великої кількості розслідувань). Потенційною небезпекою для підприємств можна вважати лібералізаційні механізми у розвитку зовнішньоторговельної діяльності, що призводить до вільного доступу на український ринок товарів, виготовлених закордонними підприємствами. Нові “правила гри” покликані допомогти підприємствам-експортерам та імпортерам пристосуватися до змінних умов та мінімізувати їх негативний вплив. Ці умови змушують суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності завжди бути готовими до завищених вимог по якості виготовленого товару, управлінню всіма процесами, використовувати новітні технології, мати прогресивну систему збуту продукції та його стимулювання, швидко та гнучко змінюватися самим та реагувати на зміни у контрагентів, конкурентів тощо. У цьому контексті актуальності набирає проблема вдосконалення управління експортно-імпортними операціями. Починати, на нашу думку, необхідно з вдосконалення теоретичних базисів.

Офіційні джерела, зокрема нормативно-правові акти у сфері зовнішньоекономічної діяльності, не дають чіткого визначення поняття “експортно-імпортна операція”, або “зовнішньоторговельна операція”. Визначаються окремо зовнішньоекономічна діяльність, експорт, імпорт і т.д. Тому, на нашу думку, слід починати із визначення зовнішніх операцій, або міжнародних економічних операцій.

Будь-які дії, які відбуваються між економічними одиницями можна узагальнити як економічні операції. О. М. Тітьонко визначає, що економічна операція – це групування певних елементарних потоків з їх змістом, тобто це добровільна взаємодія між не менш як двома господарюючими суб’єктами у зв’язку з виробництвом і використанням продуктів і послуг, розподілом і перерозподілом доходів, придбанням фінансових активів, прийняттям фінансових зобов’язань тощо [1, с. 57]. Нас в даному аспекті цікавить група економічних операцій, які передбачають, що дані господарюючі суб’єкти мають різну державну приналежність. В економічній літературі найчастіше зустрічається таке визначення міжнародних економічних операцій: операція у сфері міжнародної діяльності – це професійний здійснюваний процес, який має часові межі та реалізується шляхом певних технічних прийомів по підготовці та проведенню економічного співробітництва. Зовнішньоекономічною операцією можна також визначити операцію пов’язану із реалізацією зовнішньоекономічної діяльності, яка є структурною частиною системи зовнішньоекономічних зв’язків [2, с. 5].

До теоретичного базису експортно-імпортних операцій ближчим є визначення зовнішньоторговельної операції. Економічна енциклопедія пропонує таке визначення: зовнішньоторговельна операція – комплекс заходів, які використовують суб’єкти зовнішньоекономічної діяльності різних країн з метою здійснення і вдосконалення зовнішньої торгівлі [3]. У процесі здійснення зовнішньоторговельної операції ті, чи інші дії провадяться у чіткій послідовності та взаємозв’язку. Логічним є висновок, що такі дії можуть здійснюватися як послідовно, так і паралельно.

Звертаючись до основного нормативно-правового акту, що регулює зовнішньоекономічну діяльність (ЗЕД) знаходимо визначення експорту та імпорту. Відповідно, експорт – це продаж товарів українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності іноземним суб'єктам господарської діяльності (у тому числі з оплатою в негрошовій формі) з вивезенням або без вивезення цих товарів через митний кордон України, включаючи реекспорт товарів. Імпорт – це – купівля (у тому числі з оплатою в негрошовій формі) українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності в іноземних суб'єктів господарської діяльності товарів з ввезенням або без ввезення цих товарів на територію України, включаючи купівлю товарів, призначених для власного споживання установами та організаціями України, розташованими за її межами [4].

В. В. Козик визначає, що експортні операції окреслюють продаж і вивезення товарів за рубіж для передачі їх у володіння закордонному контрагенту. В цей же час імпортні операції – це закупівля і ввезення іноземних товарів для реалізації їх на внутрішньому ринку країни-імпортера або виробничого вживання підприємством-імпортером. Дані види операцій вважаються виконаними, коли наявними є комерційні засади і укладений контракт купівлі-продажу [5].

Підводячи підсумки вищенаведеного можна сформулювати, що експортно-імпортними операціями є комплекс процедур, який забезпечує виконання сторонами різної державної приналежності зобов'язань, пов'язаних із купівлею-продажем товарів на комерційній основі при обов'язковій умові перетину даними товарами державного кордону і укладанням зовнішньоторговельного контракту.

Як правило, експортно-імпортні операції здійснюються двома основними методами: прямим і непрямим [6,7]. Прямий метод завбачає створення прямого зв'язку між виробником та споживачем, коли постачання товару відбувається для кінцевого споживача, або купівля товару відбувається безпосередньо у виробника. Оформлюється це договором купівлі-продажу. Непрямий метод

передбачає наявність посередницької ланки із якою буде укладатися додатковий договір на посередницьку операцію (агентський, комісійний тощо). Посередник виконуватиме свої зобов'язання за визначену у договорі винагороду.

Список використаних джерел:

1. Тітьонко О. М. Система макроекономічного рахівництва / О. М. Тітьонко : навч. посібн. – К. : КНЕУ, 2002. – 188 с.
2. Савина С. А. Внешнеэкономическая деятельность : уч.-метод. пос. / С. А. Савина, Т. А. Дугина, Т. А. Высочина . – Волгоград : ФГБОУ ВПО Волгоградский ГАУ, 2014. – 120 с.
3. Економічна енциклопедія : У трьох томах. Т. 1. / Редкол. : С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К. Видавничий центр “Академія”, 2000. – 864 с.
4. Про зовнішньоекономічну діяльність: закон України № 959–ХІІ ВР від 16 квітня 1991 року (остання редакція від 01.01.2016) [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/959-12>
5. Зовнішньоекономічні операції і контракти [Навч. посіб.] / В. В. Козик, Л. А. Панкова, Я. С. Крап'як, О. Ю. Григор'єв, А. О. Босак. – 2-ге вид. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 608 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://pidruchniki.com/13761025/ekonomika/zovnishnotorgovi_operatsiyi
6. Шишкін В.О. Динаміка експортно-імпортних операцій Запорізької області у 2011-2012 рр. / В. О. Шишкін, М. О. Ломовцева // Сталий розвиток економіки : Міжнародний науково-виробничий журнал. – 2013 . – №4 [21]. – С. 159-163
7. Бевзюк В. Ф. Організація експортно-імпортних операцій на підприємстві та шляхи їх удосконалення / В. Ф. Бевзюк. – Наукове товариство Івана Кушніра [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=42785>